

Nói Võ Quố ng – nhà văn chuyên viồ t cho thiồ u nhi, trồ c hồ t, là nói đầ n tác giồ cầ a Quê nồ i (1973) và Tồ ng sáng (1978) - hai tồ p trong cùng mồ t bồ sách theo tôi thuồ c loồ i hay nhồ t trong vồ n văn thiồ u nhi Viồ t Nam thồ kồ XX.

Vồ i *Quê nồ i* và *Tồ ng sáng*, Võ Quố ng đầ n ta vào sinh hoồ t cầ a mồ t làng quê có tên là Hòa Phồ c, ven sông Thu Bồ n, giồ a nhồ ng ngày sôi nồ i trong và sau Tháng Tám - 1945. Đầ m thồ m trong mồ t tình yêu, mồ t nồ i niồ m nhồ thồ ng vồ a vồ i vồ i, vồ a sâu thồ m, truyồ n cầ a Võ Quố ng đầ ng nhồ không chú ý, hay nói đúng hồ n, không nhồ m loồ m đầ ng cái loồ , cái riêng trong đầ uồ n cầ a tồ ng vùng. Hòa Phồ c là quê cầ a tác giồ , cầ a mồ t ngồ i con vùng quê Ngũ Hành Sồ n, sông Thu Bồ n, Cầ a Hàn, Cầ a Đồ i... nhồ ng cũng là cầ a anh, cầ a tôi, cầ a tồ t cồ . Nghe chuyồ n Hòa Phồ c cầ a tác giồ cũng nhồ là nghe kồ vồ quê hồ ng cầ a chính mình. Rồ ràng khi Võ Quố ng viồ t “hồ t mình” trong mồ t tình yêu “quê nồ i” thì cũng là khi Võ Quố ng đã gồ p tồ t cồ chúng ta - nhồ ng ngồ i hồ n ai cũng khao khát mồ t tình yêu quê. Và tình yêu quê hồ ng, nhồ xồ a nay vồ n vồ y là mồ t tình yêu không biên giồ i. Yêu quê mình và đầ ng thồ i yêu quê bồ n. Yêu nồ i mình sinh ra và yêu nồ i mình ghé đầ n. Rồ i chính do sồ hòa nhồ p, sồ đầ i trao, sồ bồ sung đồ mà biồ t nâng tình yêu quê hồ ng cồ thồ lên tình yêu Tồ quồ c.

Nhồ ng trang Võ Quố ng chan chồ a mồ t tình yêu quê, và cùng là chan chồ a mồ t tình yêu Tồ quồ c. Nồ u nói có mồ t hàm loồ ng trồ tình và mồ t chồ t thồ nồ ng đầ mồ Võ Quố ng thì theo tôi chính là đầ c khồ i lên tồ đồ .

Hai nhân vồ t chính đi suồ t *Quê nồ i*, *Tồ ng sáng*, tham gia vào tồ t cồ các sồ cồ , gồ n nồ i các mồ ng khồ i hành đầ ng - đồ là hai cồ u bé có tên Cồ c và Cù Lao. Cồ hai đầ ng nhồ có hao hao hình bóng tác giồ . Giá trồ loồ n cầ a bồ truyồ n mà Võ Quố ng đã đầ n hồ t mồ i tâm loồ c, cùng kồ niồ m cồ mồ t thồ i trồ sồ ng hồ t mình vồ i quê hồ ng, khao khát đầ n vồ i cách mồ ng, chính là sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t này. Trong hìnhồ nh Cồ c và Cù Lao có sồ hiồ n diồ n, sồ hoá thân, sồ sồ ng đầ ng trồ loồ i cầ a tồ t cồ tuồ i thồ chúng ta, mồ i ngồ i có thồ có mồ t khuôn mồ t riêng không giồ ng nhau; nhồ ng ai loồ i chồ ng có ít nhiồ u cái ngồ nghĩnhồ y, cái tinh nghồ chồ y, cái ham say chồ i đùaồ y, cái khôn ranh hoồ c vồ ng đầ iồ y. Ai trong chúng ta loồ i chồ ng có mồ t tuồ i thồ tuy thiồ u nghèo hoồ c no đầ vồ vồ t chồ t và tinh thồ n có khác nhau, nhồ ng đầ u có cùng mồ t khao khát muồ n làm viồ c tồ t, muồ n đầ c khồ ng đầ nh vồ nhân cách, muồ n vồ n lên nhồ ng viồ c quá sồ c mình, muồ n nhanh chóng thành ngồ i loồ n, muồ n đầ c giao nhồ ng viồ c quan trồ ng...ồ Cồ c và Cù Lao quồ Võ Quố ng đã phát hiồ n đầ c mồ t cái gì thồ t nghiêm trang và hồ trồ ng, và cũng thồ t là đầ n hình cho cồ mồ t thồ hồ trồ thồ , trong cái vồ riêng ngồ nghĩnhồ , không loồ p loồ i cầ a nó.

Tồ sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t trong cồ nh quan mồ t miồ n quê khó quên đầ cồ y, tôi muồ n xồ pồ uê nồ i

và

Tồ ng sáng

cầ a Võ Quố ng vào trong mồ t văn mồ ch vồ i

Những ngày thi u
của Nguyễn Hữu,
Gió đưa mùa
và
Hai đứa trẻ
của Thạch Lam,
Quê mẹ
của Thanh Tịnh,
Chân trời cũ
của Hoàng Dznh,
Mặt đám cưới
và
Chuyến ngò i hàng xóm
của Nam Cao,
Sống nhờ
của Minh Phú T, và
Cười
của Tô Hoài...

Bách sách viết về mặt thi học trò thi có thêm mặt ngày khai sinh nhà là Cách mạng tháng Tám.

VÕ QUANG
Quê
Nhà

Rõ ràng với Quê nhà, Tiếng sáng Võ Quang đã bổ sung thêm vào danh mục bộ tàng văn chương hiện đại mặt cái tên riêng là Hoà Ph. Nếu không có Võ Quang, hoặc nhà Võ Quang không có Quê nhà và Tiếng sáng thì Hoà Ph. sẽ nằm vào trong trăm ngàn tên thôn làng khác biệt của đâu. Đã có mặt thôn V. D., mặt làng Thiến V. trong thôn Hàn Mộc T., Nguyễn Bính; có mặt làng Đông Xá hoặc Vũ Đ. trong văn Ngô Tất T., Nam Cao... Bây giờ có thêm mặt Hoà Ph., như mặt tên chung gọi bao trùm và ng. v.

cho lầ p lầ p các thầ hầ trầ , vầ mầ t miầ n quầ - quầ cầ a tuầ i thầ , quầ cầ a cách mầ ng.

Là tác giầ cầ a mầ t bầ truyề n nầ i tiề ng, Võ Quố ng còn là nhà thầ , vầ i nhiề u bài thầ hay cho lầ a tuầ i nhầ .

Thầ Võ Quố ng là thầ giầ i cầ a con trầ và thầ giầ i cầ a hoa cầ , loài vầ t, qua cách nhìn con trầ .

Mầ t thầ giầ i vui ngầ , cái vui lao đầ ng, nầ y nầ , sinh sôi.

Anh đom đóm, mầ t đầ m sáng, mầ t sinh thầ phát sáng nhầ nhoi, đầ đầ chuyên cầ n “lên đầ đi gác”. Anh đi suầ t đầ , cho đầ n khi gà gáy sáng mầ i “tầ t đầ lầ ng” “lui vầ nghầ ”.

Chầ chầ i tre cầ n mầ n quét đầ n khiầ n cho “nhà mát sáng, cầ trong ngoài, gió khoan thai, bay vào cầ a”.

Con bê lông vàng “đi qua vầ nồ t, nhìn sau nhìn trầ c, đi qua vầ n cà, đi vào đi ra, đi tìm mầ nó”. Bê “không thầ y mầ ” mà “thầ y cái hoa nầ ”.

Nó bầ c lầ i gầ n

Nó đầ ng tầ n ngầ n

Mũi kầ , hít hít

Tuầ i trầ chóng quên, và lầ i ham vui.

Gà mái hoa bắ ng nhiên trái chắ ng, đắ i nắ t. Hoá ra nó đang đi tìm ổ . Khi đã có ổ nó nắ m yên đắ ổ p. Nó mang ổ i niắ m vui cho cầ nhà.

Ai đó? Mắ i vào. Mắ t hoắ t cầ nh thắ t vui, nhắ ng “nhân vắ t” ổ đây nhắ Thố , Nai, Vắ c, Gió chắ a hắ quen nhau mà đắ y lòng hiắ u khách.

Biắ t bao thố hắ ông bà nắ i ngoắ i, tắ ng ngắ i bên cháu trắ c nhắ ng trang tranh truyắ n*Mắ i vào đắ* cùng nhắ n điắ n mắ y vắ khách ổ sau ba tiắ ng gõ cầ a:

Cầ c, dầ c, dầ c

Thố giắ i thiên nhiên trong *Ai dắ y sắ m*, mắ t buắ i sắ m vắ i vắ ng đông và đắ t trắ i, thắ t rắ ng rắ , tinh khô.

Mắ t mùa xuân vắ i “hoa cắ i li ti, đắ m vàng óng ánh, hoa mùi tím tím, nõn nuắ t hoa bắ u, hoa ổ t trắ ng phau, xanh ổ hoa đắ ”.

Mắ t mắ m non “mắ t lim dim” “nhìn qua kắ lá”, thắ y thố giắ i chung quanh vắ n còn chìm trong yên ổ ng.

Chắ t mắ t tiắ ng chim kêu

Chíp chiu chiu, xuân đắ n!

Tiắ ng chim nhắ đánh thắ c cầ đắ t trắ i và trắ nh trắ ng thông báo cuắ c chuyắ n mùa.

Thầ Võ Quố ng luôn hàm chầ a mầ t cái gì đầ t biể n trong bầ ng tầ nh, nầ y nầ , sinh sôi.

Võ Quố ng yêu hầ n nhiên và thầ m thiế t thầ giầ i hoa cầ và loài vầ t quanh ta. Ông thầ i vào chúng sầ sầ ng vui và làm cho các em cùng chúng ta vui cái vui cầ a sầ sầ ng bình thầ ã ng. Cầ nhầ vầ y ông góp phầ n làm giàu đầ i sầ ng tinh thầ n cầ a con ngầ ã i, bầ t đầ u tầ tuầ i thầ ; và giúp cho con ngầ ã i kéo dài sầ tầ i tầ n cầ a tuầ i thầ . Thầ Võ Quố ng ít nói đầ u gì cao xa, to tát, trầ u tầ ã ng. Ông chầ nói nhầ ng chuyể n nhầ nhầ , bình thầ ã ng, vầ i giầ ng khiêm nhầ ã ng, nhiể u khi vui hóm, ngầ nghĩnh. Nhầ ng mầ c dù vầ y, hay chính vì vầ y, thầ ông lầ i rầ t giàu ý vầ giầo đầ c. Đó là chầ , theo tôi thầ t sầ là thành đầ t trong thầ cho lầ a tuầ i thầ cầ a Võ Quố ng.

Ý kiể n cầ a Võ Quố ng sau đây vầ thầ cho thiế u nhi cũng hoàn toàn phù hầ p vầ i thầ ông: "... vầ i nhầ ng mầ nh vầ i thông thầ ã ng nhà thầ có nhiể m vầ phầ i may thành nhầ ng bầ c thầ m đầ y đầ màu sầ c sinh đầ ng và tầ i vui. Keo vầ t có mầ t là vì nhầ ng hầ n chầ đó. Và trong keo vầ t đó, ngầ ã i làm thầ có cầ m giầc không phầ i cầ đầ c hầ t sầ c ra, mà có lúc phầ i cầ sầ c giầ m sầ c đi, làm nhầ lầ i, cầ cho thầ trầ ra và rầ hầ t nhầ ng hiể u biể t cầ ng kầ nh".

Gầ n bó vầ i tuầ i thầ , Võ Quố ng cũng đã dành hầ t tâm hầ n và tài năng cho nhầ ng thiên đầ ng thoầ i nhầ nhầ n và xinh xầ n, hầ n nhiên và đầ m đầ sầ sầ ng vui, làm gầ n bó đầ ã c nhu cầ u ham hiể u biể t và hầ ã ng vầ đầ u thiế n cầ a các lầ a tuầ i trầ .

Sau *Dầ mề phiêu lầ u ký* cầ a Tô Hoài, chúng ta thầ t sầ đầ ã c hầ ã ng mầ t niể m vui trầ thầ mà không hầ i hầ t hoầ c khiên cầ ã ng trong mầ i truyể n cầ a Võ Quố ng.

Đó là chuyể n cầ a Rùa muồ n đi đây đi đó, nhầ ng lầ i ngầ i đi, chầ ng phầ i vì bầ ã c chầ m mà vì lầ ã i biể ng, nên tìm cách bám vào vồ ngầ a, và thầ tầ t là phầ i vắ ng xuồ ng đầ ã ng, nhầ mầ t tai nầ n giao thông vầ i các mầ nh vầ trên lầ ng.

Đó là câu hầ i và lầ i giầ i vì sao lầ ng lão Hầ lầ i có vầ n.

Đó là chuyể n vì sao mầ t Giầ c lầ i đầ hoe, Cút Lầ i luôn luôn chui lầ i, và Vầ ã n lầ i có tiể ng hú buồ n?

Toàn bầ thố giố i đố ng thoố i cầ a Võ Quố ng chầ a đố ng mầ t triố t lý số ng, mầ t kinh nghiế m số ng thố t hầ n nhiề mà sâu xa. Đố c đố ng thoố i cầ a Võ Quố ng ta nhố càng đố c chố ng minh khố năng tung hoành cầ a tố ng tố ng - đố u mà chính tác giố cũng đã tố ng khố ng đố nh: “không có chố nào giố i là xa xôi, không có vố n đố giố i là cao siêu mà truyố n đố ng thoố i không vố n n tố i đố c”.

Nhố ng trang Võ Quố ng, cầ văn và thố đố u chan chầ a mầ t tình yêu thiên nhiên vố i cây cầ , hoa trái, chim muông nố i cầ nh số ng quanh ta; cùng là chan chầ a mầ t tình yêu quê, nố i nhố ng ngố i thân yêu cùng số ng, nố i chầ a đố y nhố ng kố niố m thố i thố u, nố i ghi nhố n tố ng bầ c số trố ng thành cầ a đố i ngố i.

Vố n văn thiế u nhi cầ a ta hôm nay quố có không ít ngố i, thố m chí còn rồ t đố ng ngố i. Nhố ng nhìn vào tố t cầ hố i thố y không có ai chuyên nhố ông. Hố còn làm nhiế u vố c khác. Có ngố i chố viố t bầ ng tay trái. Còn ông, suố t ngố 50 năm qua, ông chố viố t cho thiế u nhi.

Dành cầ mầ t đố i ngố i cho mầ t số nghiế p vố n đố c xem là cao quý và thiềng liềng; cầ mầ t đố i dành ra nhố vố y, nhố ng có phố i bầ t cầ ai cũng đố n đố c đích không? Và nố u có đố n đố c đích, và là mầ t cái đích xa nhố Võ Quố ng thì số chăm nom và bù đố p cầ a ngố i đố i là thố nào? Đố là câu hố i không đố trố i, bầ i biố t bao lý do chố quan và khách quan, nó gây nên đầ phố i là ít nhố ng ngố p ngố ng, nố n mầ i; hố c số bầ cuố c giố a chố ng, số đi tìm nhố ng ngố đố ng khác...

Còn ông, là Võ Quố ng, ông đã đố t khoát chố n nó cách đầ hầ n 50 năm, khi ông tồ Khu Năm tồ p kồ t ra Bầ c; vố i mầ t đố t khoát số ng hầ t mình, thố t hầ t mình cho tuố i thố .

Cuố c số ng hôm nay ngố i ngố i, nhà nhà đầ ng lo xoá đố i giố m nghề, và không ít ngố i đầ ng quyố t liố t sẵn tìm số giàu có. Giàu có đố c đo bầ ng đầ a vố xã hố i, bầ ng tiố n cầ a, nhà đố t, tiố n nghi... Còn cái giàu có bên trong tâm hầ n thì quố là khó tìm hầ n, vì không đố mầ y ai đố tâm đi tìm. Và ngố i mong muố n cho số giàu có đố, ngố i gố p hầ n làm nên số giàu có đố, mầ t cách cầ n mầ n, lố ng lố , kồ khu, suố t bao nhiêu năm, bầ ng cái nghố chố ng mầ y khi chố m đố c vào số giàu có là nghố vắ, trong ý nghĩa chân chính cầ a nó, lố p ngố i đố thố i nào cũng hiố m. Chố đố ta quố có số chăm sóc đố bầ t đố số hiố m hoi, nhố ng đầ đố đã hầ t đố c nhố ng bùi ngùi trong cầ nh quan chung, và trong không ít tâm trố ng, vì nhiế u lý do đã đố c nói, hố c còn chầ a đố c nói đố n.

Võ Quố ng ra đi trong lố ng lố đã 3 năm; sau khi đã đố lố i cho đố i mố t tình yêu con trố hố t mình và trố n đố i; và vố i tình yêu đó, ông đã đố lố i cho nhiố u thố hố trố bao hành lý tinh thố n quý giá, nó làm giàu có tâm hố n mố i con ngố i. Võ Quố ng đã chăm chút biố t bao nhiêu cho cái phố n số ng bên trong ý cầ a con ngố i ngay tố tuố i thố . Và ông còn nhố c nhố ta khi đã đi qua tuố i thố , càng cầ n biố t chăm chút hố n, nhân hố u hố n, vố i tố t cầ nhố ng gì thân thiố t, cầ nhố ng gì còn xa lố , hoố c ngang trái trong vố n hành đố y vố t vố cầ a cuố c đố i, cầ trong số tố quên mình đi vì niố m vui và hố nh phúc cầ a ngố i khác./.

GS. Phong Lê

